

Υπόθεση Bensaïd κατά Ηνωμένου Βασιλείου (6.5.2001)¹

Απέλαση ψυχικά ασθενούς, υπό θεραπευτική αγωγή στο Ηνωμένο Βασίλειο – Λευκός γάμος – Ανάκληση άδειας παραμονής αορίστου διάρκειας – Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος του απειλούμενου με απέλαση να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης, το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του – Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο προσφεύγων δεν χαρακτηρίζονται ως «ιδιαιτέρα εξαιρετικά» – Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Η διατήρηση της ψυχοπνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3, 8 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Bensaïd, πολίτης Αλγερίας, είναι σχιζοφρενής που πάσχει από ψυχωτικό νόσημα. Το 1994-1995 όταν εμφανίστηκαν για πρώτη φορά τα συμπτώματα της ασθένειας οι υπηρεσίες ψυχικής υγιεινής διαπιστώνοντας τη σοβαρότητα της κατάστασής του αποφάσισαν τον εγκλεισμό του σε ψυχιατρείο. Ανταποκρίθηκε στη σχετική αγωγή και του δόθηκε εξιτήριο. Στα τέλη του 1997 υποτροπίασε, εισήχθη για λίγες ημέρες σε νοσοκομείο και εν συνεχεία ο ψυχίατρός του άλλαξε τη φαρμακευτική αγωγή.

Η σχιζοφρένεια είναι μια ασθένεια ή μια ομάδα ασθενειών που πλήττουν τη γλώσσα, τον προγραμματισμό, το συναίσθημα, την αντίληψη και την κίνηση. Τα θετικά συμπτώματα συχνά συνοδεύουν οξείας μορφής ψυχωτικά επεισόδια (όπως ψευδαισθήσεις, παραισθήσεις, αποσπασματικές ή ασυνάρτητες σκέψεις και κατατονικές κινήσεις). Τα αρνητικά συμπτώματα, που χαρακτηρίζουν τη χρόνια ασθένεια εκδηλώνονται με συναισθηματική «νάρκωση», δυσκολία επικοινωνίας με τους άλλους, έλλειψη κινήτρου και ανικανότητα φροντίδας ή αντιμετώπισης των καθημερινών αναγκών.

Ο προσφεύγων έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο ως τουρίστας στις 2.5.1989. Οι αρχές του χορήγησαν εξάμηνη άδεια παραμονής η οποία παρατάθηκε λόγω σπουδών έως 11.2.1992. Τον Ιούνιο του 1992 οι αρχές απέρριψαν το εκπροθέσμως υποβληθέν αίτημά του για ανανέωση της άδειας παραμονής και τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς τον κάλεσαν να αναχωρήσει από τη χώρα.

Στις 8.4.1993 παντρεύτηκε με βρετανή πολίτη. Οι αρχές ικανοποίησαν κατ' αρχήν το αίτημά του για χορήγηση άδειας παραμονής λόγω γάμου και εν συνεχεία το 1995 ενέκριναν την αορίστου διάρκειας παραμονή του ως συζύγου βρετανίδας.

Στις 10.8.1996 ο κύριος Bensaïd αναχώρησε για την Αλγερία. Έτσι, έληξε η ισχύς της αορίστου διάρκειας άδειας παραμονής. Επέστρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 17.9.1996 και προσπάθησε να εισέλθει στη χώρα ως νόμιμα διαμένων αλλοδαπός. Ο αξιωματούχος της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αμφισβήτησε την ειλικρίνεια του γάμου επί τη βάση του οποίου οι αρχές χορήγησαν στον προσφεύγοντα άδεια παραμονής αορίστου διάρκειας και του επέτρεψε να εισέλθει στη χώρα προσωρινά. Στις 24.3.1997 οι μεταναστευτικές υπηρεσίες αποφάσισαν να αρνηθούν την άδεια εισόδου στον προσφεύγοντα με το σκεπτικό ότι η άδεια παραμονής αορίστου διάρκειας

---

¹ Δημοσιευμένη στην [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

ας χορηγήθηκε με εξαπάτηση των αρχών, αφού ο γάμος του με τη βρετανή πολίτη ήταν «λευκός». Εν συνεχεία τον ενημέρωσαν ότι υποχρεούται να αναχωρήσει από τη χώρα και ότι δικαιούται να ασκήσει προσφυγή κατά της ανάκλησης της νόμιμης παραμονής του αφού εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο κύριος Bensaid προσπάθησε να αποτρέψει την απομάκρυνσή του επικαλούμενος λόγους υγείας. Ο Υπουργός Εσωτερικών απέρριψε το σχετικό αίτημά του.

Στις 7.4.1997 προσέφυγε στη δικαιοσύνη ισχυριζόμενος ότι η εκτέλεση της απέλασης συνιστά μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική, αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης, γιατί θα είχε ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της ψυχοπνευματικής του υγείας. Το Δικαστήριο επικύρωσε με λεπτομερειακό σκεπτικό τις αρνητικές προτάσεις της διοίκησης και απέρριψε την προσφυγή. Το Εφετείο, όπου προσέφυγε εν συνεχεία ο κύριος Bensaid ανέβαλε τη συζήτηση της υπόθεσης προκειμένου να παράσχει στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να επανεξετάσει τη θέση της υπό το φως νεώτερων αποδεικτικών στοιχείων. Πρότεινε επίσης στη διοίκηση να ζητήσει την ιατρική εξέταση του κυρίου Bensaid.

Έξη μήνες αργότερα η κυβέρνηση απάντησε ότι δεν επιθυμούσε την ιατρική εξέταση του προσφεύγοντα. Απαντώντας στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα αναφέρθηκε στη λειτουργία νοσηλευτικής μονάδας στην Αλγερία που παρέχει περίθαλψη «όχι μόνο στους καταδικασθέντες» η οποία μπορεί να τον δεχθεί να του παράσχει τη φαρμακευτική αγωγή που ακολουθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το νοσοκομείο βρίσκεται στην Μπλίντα, 75 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από το χωριό του Ρούινα. Όπως μάλιστα ενημερώθηκαν οι μεταναστευτικές αρχές από το Υπουργείο Εξωτερικών και Υπερπόντιων Κτήσεων, δεν ήταν επικίνδυνο το ταξίδι από τη Μπλίντα στη Ρούινα. Διευκρινίζοντας τις συνθήκες της εκτέλεσης της απέλασης, η κυβέρνηση δήλωσε ότι ο προσφεύγων θα αναχωρούσε από τη χώρα μόνον εφόσον η κατάσταση της υγείας του επιτρέπει την μετακίνησή του και με τη συνοδεία ιατρών. Έκρινε δε συμπερασματικά, ότι αφού ο προσφεύγων μπορούσε να έχει στην Αλγερία τη φαρμακευτική αγωγή και ιατρική θεραπεία που του παρέχεται στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν συντρέχουν εξαιρετικοί ή επιτακτικοί λόγοι που να επιβάλουν να επιτραπεί η είσοδός του στη χώρα.

Σύμφωνα με την από 24.3.1998 γνωμοδότηση της ψυχιάτρου Johnson που παρακολουθούσε τον κύριο Bensaid η μετακίνησή του στην Αλγερία ενείχε κινδύνους υποτροπής με την εμφάνιση ψυχωτικών συμπτωμάτων. Το δύσκολο ταξίδι από το σπίτι του στη Ρούινα στο νοσοκομείο της Μπλίντα θα επιδεινώνει την κατάστασή του. Υπογράμμισε ότι όταν υποτροπιάζουν οι άνθρωποι που πάσχουν από ψυχωτικές ασθένειες δυσκολεύονται να οργανωθούν επαρκώς και να αναζητήσουν βοήθεια ή να ταξιδέψουν. Λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι αναγκαίο η θεραπεία της ασθένειας από την οποία πάσχει ο προσφεύγων να παρέχεται κοντά στον τόπο κατοικίας του, όπου θα είναι εύκολη η πρόσβαση, είναι αδύνατον να έχει την κατάλληλη θεραπευτική αγωγή στη χώρα απέλασης – καταγωγής του. Σε συμπληρωματική γνωμάτευση της 7.7.1998 υπογράμμισε ότι κάθε σύμπτωμα της υποτροπής της ασθένειας είναι καθοριστικής σημασίας. Όταν διαγνώσθηκε η ασθένεια ο κύριος Bensaid δεν συνειδητοποιούσε ότι ήταν άρρωστος και βίωνε ως πραγματικές τις εμμονές καταδίωξης και κακοποίησης που εκδηλώνονταν και με το σύμπτωμα ακούσματος εσωτερικών φωνών που τον καλούσαν να επιτεθεί σε άλλους ανθρώπους. Παλαιότερα ένοιωθε κατάθλιψη και απελπισία και διέπραξε απόπειρα αυτοκτονίας. Αναφερόμενος στην κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή καταγωγής του προσφεύγοντα στην Αλγερία, ο κύριος Joffé, Αναπληρωτής Διευθυντής του Βασιλικού Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων, δηλώνει στο από 3.3.1998 έγγραφο ότι από το 1994 έως το 1998 ήταν το επίκεντρο τρομοκρατικής βίας και τρομοκρατικών ενεργειών.

Τελικά το Εφετείο συζήτησε την υπόθεση στις 17.7.1998. Ο Δικαστής, Λόρδος Hutchison απέρριψε την προσφυγή λαμβάνοντας υπόψη ιδιαιτέρως τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η κυβέρνηση για τη δυνατότητα θεραπείας του κυρίου Bensaid στην Αλγερία, σε νοσοκομείο

που βρίσκεται 70 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από τον τόπο κατοικίας του. Εκτίμησε επίσης το αποδεικτικό υλικό που υπέβαλε στην κρίση του ο προσφεύγων που επικαλείται τον ιδιαίτερο κίνδυνο υποτροπής αν αναγκαζόταν να επιστρέψει στην πατρίδα του, την ακαταλληλότητα της νοσοκομειακής μονάδας στη Μπλίντα της Αλγερίας και τις δυσκολίες μετάβασής του για θεραπεία λόγω του κλίματος βίας που επικρατεί στην περιοχή. Κατέληξε όμως ότι η τελική απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση ανήκει, λόγω της ιδιαιτερότητάς της, στην αρμοδιότητα του Υπουργού Εσωτερικών.

Οι βρετανικές αρχές αποφάσισαν να αναχωρήσει ο προσφεύγων από τη χώρα στις 20.11.1998. Το πατρικό χωριό του είναι η Ρουίνα. Οι γονείς του ζουν εκεί μαζί με τα πέντε αδέρφια του και την αδερφή του. Ο πατέρας του είναι συνταξιούχος. Στο σπίτι έχουν δύο υπνοδωμάτια. Η οικογένεια δεν έχει ιδιωτικό αυτοκίνητο. Το κοντινότερο νοσοκομείο για τη θεραπεία ψυχικών παθήσεων βρίσκεται σε απόσταση 75 έως 80 χιλιομέτρων από το σπίτι του στη Μπλίντα. Η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με την από 28.7.1999 επιστολή του καθηγητή Ridouh, διακεκριμένου ψυχιάτρου το εν λόγω νοσοκομείο, έχει τη δυνατότητα νοσηλείας 160 καταδικασθέντων ασθενών και 80 πολιτών. Επίσης ότι ο προσφεύγων μπορεί να συνεχίσει τη φαρμακευτική αγωγή του στην Αλγερία χωρίς να αλλάξει σκευάσματα που μπορεί να προμηθευθεί από το φαρμακείο του νοσοκομείου. Υπογραμμίζει επίσης ότι η ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη παρέχεται δωρεάν στους ασθενείς του νοσοκομείου.

Στην από 20.5.1999 γνωμοδότηση της γιατρού Johnson που εκδόθηκε με τη σύμφωνα γνώμη του προσφεύγοντα μετά από σχετικό αίτημα της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αναφέρεται ότι το Φεβρουάριο του 1999 επιδεινώθηκε η κατάσταση της υγείας του: αυξήθηκαν οι ακουστικές παραισθήσεις και εντάθηκε η συχνότητα των αυτοκαταστροφικών σκέψεων («θετικά συμπτώματα»). Εξαιτίας αυτών των συμπτωμάτων ήταν αδύνατον να κοιμηθεί. Ο οργανισμός του ανταποκρίθηκε θετικά στην αύξηση της δοσολογίας των φαρμάκων, αλλά συνέχισε να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην αντιμετώπιση της κοινωνικής απόρριψης («αρνητικά συμπτώματα»). Η πνευματική πάθησή του ήταν μάλλον χρονία: τα θετικά συμπτώματα θα επιμείνουν και θα επιδεινωθούν, αν και ελέγχονται σε σημαντικό βαθμό με τη φαρμακευτική αγωγή. Κατά διαστήματα ενδέχεται να έχει ανάγκη επείγουσας θεραπείας. Η γιατρός διέγνωσε σοβαρή επιδείνωση της κοινωνικής λειτουργίας του προσφεύγοντα, η οποία ενδεχομένως να προκαλείται από τα αρνητικά συμπτώματα και μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στο μέλλον. Όμως, με την αδιάλειπτη φαρμακευτική αγωγή και την υποστήριξη των ψυχο-πνευματικών υπηρεσιών η κατάστασή του μπορεί να παραμείνει στάσιμη και να μην απαιτηθεί ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρικό κατάστημα για μεγάλες περιόδους. Κατά τη γνώμη της δεν είναι υπαρκτός ο κίνδυνος αυτοκτονίας. Είναι αδύνατο να προβλεφθεί με βεβαιότητα η πορεία της υγείας του κυρίου Bensaid εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην Αλγερία. Σε κάθε περίπτωση είναι καθοριστικής σημασίας η διατήρηση της φαρμακευτικής αγωγής γιατί μειώνει τον κίνδυνο επιδείνωσης των αρνητικών συμπτωμάτων και συντελεί στον έλεγχο των θετικών.

Νόμω θάσιμο : Α) Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος να υποστεί ο απειλούμενος με απέλαση απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης, το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του. Κατά συνέπεια, μπορεί να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα απέλασης πηγάζει από φορείς που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που λαμβανόμενοι υπόψη μεμονωμένα παραβιάζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. **Β)** Η ιδιωτική ζωή είναι ευρεία έννοια και δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός ορισμός της. Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας

στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Το άρθρο 8 προστατεύει το δικαίωμα στην ταυτότητα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας καθώς και το δικαίωμα στη δημιουργία και στην ανάπτυξη σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τον εξωτερικό κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο η διατήρηση της πνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Σκεπτικό : Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 ΕυρΣΔΑ: Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν το αναγνωρισμένο από το διεθνές δίκαιο δικαίωμα, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση, να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών. Όμως, όταν ασκούν την εξουσία απέλασης των αλλοδαπών υποχρεούνται να ελέγχουν αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 το οποίο αποτυπώνει μια από τις πλέον θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Γι' αυτό το λόγο έχει κατ' επανάληψη τονίσει ότι στις περιπτώσεις έκδοσης, απέλασης ή απομάκρυνσης αλλοδαπών σε τρίτες χώρες το άρθρο 3 απαγορεύει με τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία και ότι οι εγγυήσεις που παρέχει εφαρμόζονται ανεξάρτητα από την αξιόμηπτη συμπεριφορά του απειλούμενου με απέλαση (Σχετικά το δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις Ahmed κατά Αυστρίας και Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου). Η παραπάνω αρχή εφαρμόζεται και στην υπόθεση απομάκρυνσης του προσφεύγοντα που ζει στο Ηνωμένο Βασίλειο, με μικρά διαστήματα απουσίας, από το 1989 και πάσχει από το 1994-1995 από ψυχωτικό νόσημα για τη θεραπεία του οποίου υποβάλλεται σε ιατρο-φαρμακευτική αγωγή.

Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος του απειλούμενου με απέλαση να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης (βλέπε απόφαση Ahmed κατά Αυστρίας), το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του. Κατά συνέπεια, μπορεί να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης μεταχείρισης στη χώρα απέλασης πηγάζει από φορείς που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις δημόσιες αρχές αυτής της χώρας ή που λαμβανόμενοι υπόψη μεμονωμένα παραβιάζουν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. Τυχόν αντίθετη ερμηνεία για το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 θα παραβίαζε τον απόλυτο χαρακτήρα της προστασίας που παρέχει. Όμως, σε οιοδήποτε παρόμοιο πλαίσιο το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει ενδελεχώς όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης ειδικά την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντα στο κράτος απέλασης.

Κατά συνέπεια το Δικαστήριο ερευνά, ενόψει της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα εάν η απέλασή του στην Αλγερία ενέχει τον πραγματικό κίνδυνο να υποστεί τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3. Σε αυτό το πλαίσιο αξιολογεί τον κίνδυνο που θα διατρέξει υπό το φως των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν κατά το χρόνο της εξέτασης της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των πλέον πρόσφατων πληροφοριών που αφορούν στην κατάσταση της υγείας του (βλέπε απόφαση Ahmed κατά Αυστρίας).

Στην υπό κρίση υπόθεση και λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά το Δικαστήριο θεωρεί ότι η υποτροπιάζουσα σχιζοφρένεια με τα συμπτώματα που εμφανίζονται στον προσφεύγοντα μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Όμως, υπογραμμίζεται ότι ο κύριος Bensaid αντιμετωπίζει τον κίνδυνο υποτροπής ακόμα και αν παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς η ασθένειά του είναι χρόνια και απαιτεί συνεχή παρακολούθηση. Η απομάκρυνσή του από τη χώρα καθώς και οι διαφορετικές συνθήκες και προϋποθέσεις παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης στην Αλγερία θα αυξήσουν τον κίνδυνο υποτροπής. Ειδικότερα, ισχυρίστηκε ότι άλλη φαρμακευτική αγωγή είναι λιγότερο αποτελεσματική για την περίπτωσή του και επίσης ότι η επιλογή του εγκλεισμού του σε ψυχιατρικό κατάστημα αποτελεί την έσχατη λύση. Μπορεί

βέβαια να έχει και στην Αλγερία ιατρική περίθαλψη. Οι συνθήκες παροχής ιατρο-φαρμακευτικής περίθαλψης μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές στην πατρίδα του από ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά κατά την κρίση του Δικαστηρίου το στοιχείο αυτό δεν είναι καθοριστικής σημασίας στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Ο κίνδυνος επιδείνωσης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στην Αλγερία καθώς και των ακατάλληλων συνθηκών υποστήριξης ή παροχής ιατρικής φροντίδας είναι σε μεγάλο βαθμό θεωρητικός. Τα επιχειρήματα που αφορούν τη στάση της οικογένειάς του ως θεοσεβών μουσουλμάνων, οι δυσκολίες του ταξιδιού στην Μπλίντα και οι συνέπειες αυτών των παραγόντων στην υγεία του είναι επίσης θεωρητικής σημασίας. Από τις πληροφορίες που παρέχουν τα μέρη της υπό κρίση υπόθεσης δεν προκύπτει ότι το ταξίδι στο νοσοκομείο εμποδίζεται από την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή. Ο προσφεύγων δεν είναι πιθανός στόχος τρομοκρατικής ενέργειας. Ακόμα και εάν η οικογένειά του δεν έχει αυτοκίνητο, δεν αποκλείεται η μετάβασή του στην Μπλίντα με άλλους τρόπους.

Το Δικαστήριο δέχεται τη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα. Όμως έχοντας υπόψη το υψηλό κριτήριο εφαρμογής του άρθρου 3 ειδικότερα όταν δεν ευθύνεται για την πρόκληση της επαπειλούμενης βλάβης του συμβαλλόμενο κράτος κρίνει ότι δεν είναι επαρκώς πραγματικός ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων, εάν απελαθεί σε αυτές τις συνθήκες, μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Εν προκειμένω δεν συντρέχουν οι εξαιρετικές συνθήκες της υπόθεσης D., όπου για τον προσφεύγοντα, που έπασχε από AIDS, στο τελευταίο στάδιο της ασθένειας δεν υπήρχε προοπτική ιατρικής φροντίδας ή οικογενειακής υποστήριξης στην περίπτωση απέλασής του στις νήσους Saint Kitts. Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι η απέλαση του κυρίου Bensaid δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ

B) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ: Δεν παραβιάζει οιαδήποτε πράξη ή μέτρο που πλήττει τη ψυχοπνευματική ή σωματική ακεραιότητα το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής που εγγυάται το άρθρο 8. Όμως, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν αποκλείει η μεταχείριση που δεν αγγίζει τα όρια της σοβαρότητας που προϋποθέτει το άρθρο 3 να συνιστά παραβίαση της σφαίρας της ιδιωτικής ζωής, που προστατεύει το άρθρο 8, εφόσον έχει αρνητικές συνέπειες για τη σωματική και ψυχοπνευματική ακεραιότητα του προσφεύγοντα.

Η ιδιωτική ζωή είναι ευρεία έννοια και δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός ορισμός της. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι στοιχεία όπως το φύλο, το όνομα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή είναι σημαντικά για την προσωπική σφαίρα που προστατεύεται από το άρθρο 8. Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Το άρθρο 8 προστατεύει το δικαίωμα στην ταυτότητα και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας καθώς και το δικαίωμα στη δημιουργία και στην ανάπτυξη σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τον εξωτερικό κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο η διατήρηση της πνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έκρινε ότι ο κίνδυνος βλάβης της υγείας του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στη χώρα του στηρίζεται κυρίως σε υποθέσεις και ότι δεν αποδείχθηκε ότι θα υποστεί απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Ούτε συνάγεται από τις περιστάσεις ότι η ψυχοπνευματική του ακεραιότητα θα υποστεί βλάβη τόσο σοβαρή ώστε να υπαχθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης. Ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι η αναστάτωση που προκαλείται στον κύριο Bensaid λόγω της απομάκρυνσής του από το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου ζούσε τα τελευταία έντεκα χρόνια πλήττει την ιδιωτική του ζωή στα πλαίσια των σχέσεων και του υποστηρικτικού πλαισίου που απολαμβάνει σ' αυτό το κράτος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επέμβαση αυτή προβλέπεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 8, κυρίως ως μέτρο «που προβλέπεται από το νόμο», είναι «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία» και έχει

ως σκοπό την προστασία της τάξης και της οικονομικής ευημερίας της χώρας καθώς την πρόληψη της εγκληματικότητας. Κατά συνέπεια, αποφαινεται, η απομάκρυνση του προσφεύγοντα στην Αλγερία δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ: το Δικαστήριο επαναβεβαιώνει ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται την σε εθνικό επίπεδο προστασία του ουσιαστικού περιεχομένου των δικαιωμάτων και των ελευθεριών της Σύμβασης με οιαδήποτε μορφή προσφυγής προβλέπει η εσωτερική έννομη τάξη. Σύμφωνα με το άρθρο 13 το εσωτερικό δίκαιο πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα επανόρθωσης της «βάσιμα επικαλούμενης» από τον προσφεύγοντα παραβίασης του δικαιώματος. Τα συμβαλλόμενα κράτη αποφασίζουν στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας τον τρόπο με τον οποίο θα συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση. Το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης του άρθρου 13 εξαρτάται από τη φύση της προσφυγής που ασκείται στα πλαίσια της Σύμβασης. Όμως, προϋπόθεση της προσφυγής του άρθρου 13 είναι η αποτελεσματικότητά της, τόσον όσον αφορά στην άσκησή της όσον και στην εφαρμογή του ουσιαστικού δικαίου. Ειδικότερα δεν πρέπει να παρακωλύεται αδικαιολόγητα η άσκησή της από πράξεις ή παραλείψεις του κράτους.

Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει «βάσιμο» στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 13 τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα ότι εάν απελαθεί στην Αλγερία κινδυνεύει από απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Κατά συνέπεια εξετάζει εάν είναι αποτελεσματική η προσφυγή που προβλέπει η εσωτερική έννομη τάξη κατά της απειλούμενης παραβίασης του άρθρου 3.

Στις υποθέσεις *Vilvarajah* και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου και *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο έκρινε την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας δικαστικής επανεξέτασης στις περιπτώσεις απέλασης και έκδοσης αντίστοιχα, όπου οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν την παραβίαση του άρθρου 3. Κατά το Δικαστήριο αρκεί ότι τα αγγλικά δικαστήρια έχουν την εξουσία να ελέγχουν αποτελεσματικά τη νομιμότητα της διακριτικής ευχέρειας της εκτελεστικής εξουσίας για διαδικαστικούς και ουσιαστικούς λόγους και να ακυρώνουν ανάλογα με την υπόθεση τις σχετικές διοικητικές αποφάσεις. Δέχθηκε επίσης ότι όταν το δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής που έχει ασκηθεί ενώπιόν του θα πρέπει να έχει την εξουσία να ακυρώνει την απόφαση απέλασης ή απομάκρυνσης του προσφεύγοντα σε μια χώρα όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει σοβαρά να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση με βάση το σκεπτικό ότι λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία της υπόθεσης η απόφαση δεν μπορούσε ευλόγως να ληφθεί από τον Υπουργό Εσωτερικών. Το σκεπτικό αυτό εφαρμόστηκε στην πρόσφατη απόφαση *D.* κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

Ενώ ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι όταν τα δικαστήρια κρίνουν μια προσφυγή δεν εξετάζουν αυτεπάγγελτα τα αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά, κατά το Δικαστήριο αρκεί ότι τα εθνικά δικαστήρια εξετάζουν λεπτομερειακά και προσεκτικά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα ότι κινδυνεύει λόγω της απέλασης να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση. Το Εφετείο έκρινε με τον προαναφερόμενο τρόπο την προσφυγή του κυρίου *Bensaid*. Το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι ο δικαστικός έλεγχος των διοικητικών πράξεων με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης στερεί τη διαδικασία από την αποτελεσματικότητά της. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για την παραβίαση των δικαιωμάτων του που προστατεύει η Σύμβαση εξετάστηκαν από το Εφετείο το οποίο είχε την εξουσία να αποφασίσει την επανόρθωσή της. Το γεγονός ότι αποφάσισε αρνητικά επί της προσφυγής του δεν αποτελεί πραγματικό γεγονός αφού η αποτελεσματικότητα της προσφυγής του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της ευνοϊκής για τον προσφεύγοντα έκβασης (βλέπε σχετικά την υπόθεση *Vilvarajah* και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου).

Ο κύριος *Bensaid* επικαλείται την υπόθεση *Smith & Grady* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπου

το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 13 λόγω της αναποτελεσματικότητας της προσφυγής. Όμως η νομολογία αυτή δεν επηρεάζει εν προκειμένω καθοριστικά την κρίση του Δικαστηρίου. Στην προαναφερόμενη υπόθεση τα εθνικά δικαστήρια έκριναν τη γενική πολιτική του Υπουργείου Άμυνας να αποκλείει τους ομοφυλόφιλους από τις ένοπλες δυνάμεις, όταν στο πλαίσιο ασφαλείας οι αρχές είχαν ευρύ περιθώριο άσκησης διακριτικής ευχέρειας.

Το Δικαστήριο αποφαινεται κατά συνέπεια ότι ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ασκήσει αποτελεσματική προσφυγή επικαλούμενος παραβίαση των άρθρων 3 και 8 της Σύμβασης σχετικά με τον κίνδυνο επιδείνωσης της πνευματικής του υγείας εάν απελαυνόταν στην Αλγερία.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε τα άρθρα 3, 8 και 13 της Σύμβασης.

Σύμφωνη γνώμη του Δικαστή Sir Nicolas Bratza την οποία προσυπέγραψαν οι Δικαστές Costa και Greve

Με ιδιαίτερο δισταγμό ψήφισα υπέρ της άποψης ότι η επιστροφή του προσφεύγοντα στην Αλγερία δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Όπως πολύ σωστά τονίζεται στην απόφαση του Δικαστηρίου, αναμφισβήτητα ο κύριος Bensaïd υποφέρει από ψυχοπνευματική ασθένεια η οποία είναι πραγματική και σοβαρή. Η κατάσταση του, όταν διαγνώσθηκε η ασθένεια, ήταν τόσο σοβαρή ώστε αποφασίστηκε ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρικό κατάστημα όπου νοσηλεύθηκε έως ότου διαπιστώθηκε η επαρκής ανταπόκρισή του στη θεραπευτική αγωγή. Με τα κατάλληλα αντι-ψυχωτικά φάρμακα ελέγχει τα θετικά και τα αρνητικά συμπτώματα της ασθένειας που εκδήλωσε μικρής σημασίας υποτροπή το 1997, οπότε ο προσφεύγων νοσηλεύθηκε και σημάδια επιδείνωσης το Φεβρουάριο του 1999.

Όμως, η κατάσταση της ψυχικής υγείας του προσφεύγοντα παραμένει σοβαρή. Από τη γνωμοδότηση της γιατρού Johnson συνάγεται ότι όχι μόνον ενδέχεται να είναι η ασθένεια χρόνια αλλά είναι πιθανό να συνεχίσουν να εκδηλώνονται τα θετικά συμπτώματά της (ψευδαισθήσεις, παραισθήσεις και αυτοκαταστροφικές σκέψεις) τα οποία μπορεί να επιμείνουν και να επιδεινωθούν αν και ελέγχονται σε σημαντικό βαθμό από τη φαρμακευτική αγωγή. Επιπλέον, διαπίστωσε σοβαρή επιδείνωση στο επίπεδο κοινωνικής λειτουργίας του κυρίου Bensaïd, που ενδέχεται να χειροτερεύσει στο μέλλον. Κατά την άποψή της, η κατάσταση της ψυχοπνευματικής υγείας του προσφεύγοντα μπορεί να παραμείνει στάσιμη και να μην απαιτείται μακροχρόνιος εγκλεισμός του σε θεραπευτικά ιδρύματα, εφόσον συνεχίζει αδιαλείπτως τη φαρμακευτική αγωγή και έχει πρόσβαση σε υποστηρικτικές υπηρεσίες ψυχικής υγιεινής. Αδυνατεί να προγνώσει τι θα συμβεί εάν ο προσφεύγων απομακρυνθεί στην Αλγερία: είναι «εξαιρετικά πιθανό» να βιώσει αγωνία και ψυχική ένταση που θα φουντώσουν τα συμπτώματα της ασθένειας και ο φόβος του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας θα μειώσει την ικανότητά του να αναζητήσει βοήθεια. Εάν, χωρίς την κατάλληλη βοήθεια αρχίσει να υποτροπιάζει «θα υπάρξει σοβαρός κίνδυνος σημαντικής επιδείνωσης που μπορεί να οδηγήσει σε αυτοκαταστροφικές πράξεις ή στην πρόκληση βλάβης σε τρίτους».

Είναι αμφίβολο εάν στην Αλγερία ο κύριος Bensaïd θα έχει πρόσβαση στην κατάλληλη για την περίπτωση του φαρμακευτική και θεραπευτική αγωγή. Είναι γνωστό ότι δεν θα μπορεί να εξασφαλίσει δωρεάν το βασικό σκεύασμα της φαρμακευτικής αγωγής που ακολουθεί, αφού στην πατρίδα του χορηγείται μόνον στους νοσηλευόμενους σε ψυχιατρικό ίδρυμα. Επιπλέον, το πλησιέστερο νοσοκομείο που αντιμετωπίζει περιστατικά ψυχοπνευματικών διαταραχών και μπορεί να νοσηλεύεται βρίσκεται 70 έως 80 χιλιόμετρα μακριά από το πατρικό του σπίτι. Επιπλέον, δεν είναι βέβαιο ότι ως εξωτερικός ασθενής μπορεί να αγοράσει στο φαρμακείο του νοσοκομείου το βασικό φάρμακο της αγωγής που ακολουθεί το οποίου το κόστος ενδέχεται να είναι σε κάθε περίπτωση απαγορευτικό. Τέλος, αμφισβητείται εάν η κατάσταση ασφάλειας στην Αλγερία καθιστά

επικίνδυνο το ταξίδι στο νοσοκομείο Franz-Fanon. Εκφράζεται η άποψη ότι και στην περίπτωση που μπορεί να ταξιδεύει χωρίς κίνδυνο από το σπίτι του στο νοσοκομείο η σε τακτούς χρόνους μετακίνησή του ενδέχεται να του δημιουργήσει σοβαρά πρακτικά προβλήματα.

Ενόψει των παραπάνω σκέψεων το καίριο ερώτημα που τίθεται είναι εάν ο κίνδυνος υποτροπής και αδυναμίας αντιμετώπισής της λόγω της έλλειψης της κατάλληλης υποστήριξης ή φαρμακευτικής αγωγής αποδεικνύεται επαρκώς πραγματικός και βέβαιος ώστε η επιστροφή του προσφεύγοντα στην Αλγερία να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3. Για να εφαρμοσθεί το άρθρο 3 απαιτείται να είναι υψηλού επιπέδου ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική. Στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου το Δικαστήριο αποφάσισε ότι πρέπει να «ελέγχονται αυστηρά» οι περιστάσεις της υπόθεσης όταν ο κίνδυνος της απαγορευμένης από το άρθρο 3 μεταχείρισης στη χώρα απέλασης – απομάκρυνσης πηγάζει από όργανα που δεν δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τις κρατικές αρχές της. Ορθά χαρακτηρίστηκαν από το Δικαστήριο τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης D. ως «ιδιαιτέρως εξαιρετικά». Ο προσφεύγων στην υπόθεση αυτή βρισκόταν σε προχωρημένο στάδιο μιας ανίατης ασθένειας. Όταν η προσφυγή του συζητείτο ενώπιον του Δικαστηρίου η κατάσταση της υγείας του είχε επιδεινωθεί σημαντικά και έπρεπε να μεταφερθεί σε ένα νοσοκομείο όπου η νοσηλεία του θα προκαλούσε ανησυχία. Η απότομη διακοπή της θεραπευτικής και της φαρμακευτικής αγωγής που ακολουθούσε στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί, όπως έκρινε το Δικαστήριο, να είχε δραματικές συνέπειες, επιταχύνοντας το θάνατό του και υποβάλλοντάς τον σε ανείπωτο ψυχικό και σωματικό πόνο, αφού οποιαδήποτε ιατρική αγωγή του παρεχόταν στις νήσους Saint Kitts δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις μολύνσεις από τις οποίες κινδύνευε λόγω της έλλειψης στέγης και κατάλληλης διαίτας καθώς και της έκθεσής του σε προβλήματα υγείας και υγιεινής που πλήττουν τον πληθυσμό του νησιού.

Όπως τονίζει η απόφαση του Δικαστηρίου, εν προκειμένω δεν συντρέχουν οι εξαιρετικές συνθήκες της υπόθεσης D., αφού ο κίνδυνος του προσφεύγοντα να υποστεί όταν επιστρέψει στην Αλγερία μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 είναι λιγότερο βέβαιος και περισσότερο θεωρητικός. Γι' αυτό το λόγο αποφάσισα διαφορετικά από ότι στην υπόθεση D. Όμως, με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, υπάρχουν κατά την άποψή μου ισχυροί και επιτακτικοί ανθρωπιστικοί λόγοι με βάση τους οποίους εύλογα οι εθνικές αρχές θα μπορούσαν να επανεξετάσουν την απόφαση απέλασης του κυρίου Bensaid στην Αλγερία.